

Skyddad natur 30 juni 1991

Protected Nature

Sammanfattning

Föreliggande uppgifter om skyddad natur i Sverige är hämtade ur Naturvårdsverkets (SNV) centrala datorbaserade Naturvårdsregister. Detta är första gången Naturvårdsverket och SCB presenterar ett mer omfattande material som bygger på uttag och bearbetning av data från naturvårdsregistret. Syftet med det statistiska meddelandet "Skyddad natur" är att ge en sammanfattande bild av läget när det gäller skyddade områden i Sverige samt att redovisa vissa bearbetningar och analyser beträffande skyddsläget. Mer detaljerad information återfinns i Naturvårdsverkets publikation "Skyddad natur". Där finns bl.a. länsvisa listor över all

skyddad natur med arealuppgifter för varje enskilt skyddat område och kartor över de skyddade områdenas belägenhet. Den kan beställas från:

Naturvårdsverket
Kundtjänsten
171 85 SOLNA
Tfn 08-799 10 00

Till skillnad från SNVs rapport planeras publiceringen i serien Sveriges officiella statistik ske årligen.

Läget i Sverige den 30 juni 1991 när det gäller lagstadgat skydd av natur sammanfattas på sid 3.

Innehåll

Sammanfattning, Tabell 1	1
Summary	4
Skyddsformer i naturvårdslagen	7
Läsanvisningar	8
Naturvårdsregistret — historik och upplägning	9
Tabell 2 Nationalparker	10
Tabell 3 Naturreservat	11
Tabell 4 Naturvårdsområden	12
Tabell 5 Naturminnen	13
Tabell 6 Djurskyddsområden	14
Tabell 7 Huvudsakliga skyddsmotiv	15
Tabell 8 Naturtyper inom nationalparker, naturreservat och naturvårdsområden	16
Tabell 9 Skyddad produktiv skogsmark inom naturreservat, sammanställning	19
Tabell 10 Naturvårdsförvaltare	22
Skötselplaner	23

Contents

Swedish summary	1
Summary in english, table 1	4
Protection forms in the Law on Nature Protection	7
Reading guidelines	8
The Register on Natural Protection — history and structure	9
Table 2 National parks	10
Table 3 Nature reserves	11
Table 4 Nature management areas	12
Table 5 Natural monuments	13
Table 6 Wildlife sanctuaries	14
Table 7 Main reasons for protection	15
Table 8 Nature types in national parks, nature reserves, and nature management areas	16
Table 9 Protected productive forest land in nature reserves	19
Table 10 Nature conservation managers	22
Management plans	23

Tabell 1 Sammanställning av skyddade arealer i Sverige

Områdestyp	Antal	Total-areal (ha)	Därav land-areal (ha)
Nationalparker	22	631 332	579 238
Naturreservat	1 381	2 277 956	1 848 455
Naturvårdsområden	96	176 725	109 615
Djurskyddsområden	890	109 019	56 910
Summa	2 389	3 195 032	2 594 218

Totalt omfattar således ovanstående skyddsformer ca 2,6 milj ha land vilket motsvarar ca 6 % av Sveriges landyta. Det är här viktigt att understryka följande.

Varje naturreservat har sina egna skraddarsydda föreskrifter. Detta innebär att t ex skogsmarken inom naturreservaten i många fall helt saknar skydd eller endast har begränsat skydd (se vidare tabell 9).

Ett djurskyddsområde innebär inget skydd för biotopen/naturtypen ifråga utan kan endast reglera tillträde, jakt och fiske. Det kan därför diskuteras om man skall räkna in arean av djurskyddsområdena i begreppet "skyddad natur".

Naturminnena utgörs oftast av objekt i naturen, t ex träd eller flyttblock, och ytan av denna skyddskategori är försumbar i sammanhanget och redovisas därför inte här.

Siffran 6 % av Sveriges landyta kan därför endast användas som ett mått på hur stor del av landytan som omfattas av ett förordnande med stöd av naturvårdslagen av något slag. Däremot säger inte denna siffra något om i vilken utsträckning de ingående naturtyperna har ett fullgott skydd.

Mer intressant från naturvårdssynpunkt är att se på hur stora arealer av *produktiv skogsmark* som omfattas av totalt skydd med stöd av naturvårdslagen (NVL). Många organismgrupper är knutna till sådana produktiva skogsmiljöer. Den produktiva skogsmarksarealen inom naturreservat som omfattas av totalt skydd är ca 346 500 ha (tab. 9). Till det kan läggas ca 33 300 ha inom nationalparkerna (skattad uppgift, se kommentar till tab. 9). Tillsammans utgör denna skyddade skogsmark ca 379 800 ha. Om man räknar med att Sveriges totala yta av produktiv skogsmark omfattar ca 23,4 milj ha (*Skogsstatistisk årsbok*, Skogsstyrelsen 1991) utgör den skyddade arealen produktiv skogsmark inom nationalparker och naturreservat drygt 1,6 % av denna.

Till ovanstående kan läggas den produktiva skogsmark staten genom Naturvårdsverket har förvärvat för naturvårdsändamål (till naturvårdsfonden) men där ett förordnande ännu inte kommit till stånd. Denna kategori omfattar ca 15 000 ha.

Domänreservaten är ytterligare en kategori som saknar lagstadgat skydd. Merparten av arealen domänreservat har dock i praktiken ett lika fullgott skydd som naturreservaten genom att ett upphävande eller skogsbruksintrång endast kan ske genom beslut av regeringen. Domänreservaten nedanför skogsodlingsgränsen omfattar ca 29 700 ha produktiv skogsmark. (Domänverket Falun). Uppgift om arealen ovanför skogsodlingsgränsen är betydligt osäkrare men uppskattas till ca 265 000 ha. Sammantaget utgör ovan nämnda kategorier produktiv skogsmark (skyddad inom nationalparker och naturreservat, inköpt till naturvårdsfonden men inte lagenligt skyddat samt domänreservaten) tillsammans ca 694 000 ha, vilket motsvarar knappt 3 % av Sveriges totala produktiva skogsmarksareal. Av dessa ligger uppskattningsvis 85 % ovanför den skogsodlingsgränsen. Endast ca 0,5 % av den produktiva skogsmarksarealen nedanför skogsodlingsgränsen är skyddad enligt ovanstående definition.

Till den skyddade arealen av produktiv skogsmark skall läggas ansenliga arealer skyddad impedimentskog.

Barrskog är den naturtyp som dominerar inom nationalparker, naturreservat och naturvårdsområden (ca 21 %). Även lövskog (13 %) och vegetationstäckt öppen fastmark (25 %) är väl representerade. Ca 18 % utgörs av vatten.

Den skyddade arealen är mycket ojämnt fördelad i landet. Av nationalparks- och naturreservatsarealen ligger drygt 2,2 milj ha eller ca 78 % i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. Inom dessa ligger tyngdpunkten av skyddade områden helt och hållet i fjällen eller längs kanten av fjällkedjan.

Summary

The information contained in this report concerning protected nature in Sweden is taken from the Swedish Environmental Protection Agency's computerized nature conservation register. This is the first time the Swedish Environmental Protection Agency and Statistics Sweden present more comprehensive material based on a selection and analysis of the data from the nature conservation register. The purpose of the statistical report "Protected Nature" is to give an overall

picture of the situation concerning protected areas in Sweden as well as to give an account of certain revisions and analyses that have been carried out concerning the general state of nature protection in Sweden. The SEPA publication "Protected Nature" gives more detailed information.

The situation in Sweden as of June 30, 1991 concerning statutory protection of nature is summarized below.

Table 1 Summary of protected areas in Sweden

	Quantity	Total Area (hectares)	Land surface (i.e. excluding water) hectares
National Parks	22	631,332	579,238
Nature Reserves	1,381	2,277,956	1,848,455
Nature Management Areas	96	176,725	109,615
Wildlife Sanctuaries	890	109,019	56,910
Total	2,389	3,195,032	2,594,218

In all, the preceding forms of protection encompass 2.6 million hectares of land, which represents about 6% of Sweden's land surface. The following facts should be duly noted.

Each nature reserve has its own tailor-made regulations. This entails that forest tracts within the nature reserves in many cases completely lack protection or they may only have limited protection (for further information, see table 9).

Wildlife sanctuary status does not imply any protection for the accompanying biotope/nature type. Only such things as admittance, hunting and fishing are regulated. It is therefore open to discussion whether wildlife sanctuary areas should even be included in the concept of "protected nature".

Natural monuments usually consist of natural objects, such as trees or erratic blocks for example, and the surface areas of this protection category are negligible in the context and are thus not mentioned here.

The figure 6% of Sweden's land surface can therefore only be used as a measure of how much of the land surface receives some degree of legal protection under the auspices of the Nature Conservancy Act. On the other hand, this figure gives no indication as to whether the included nature types have satisfactory protection.

Of more interest from a nature conservation perspective is the possibility of seeing how large the productive forest land areas are that are completely protected through the Nature Conservancy Act. Many groups of organisms are dependent on such productive forest habitat. The productive forest land areas within nature reserves that receive total protection comprise

approximately 346,500 hectares (table 9). Roughly another 33,300 hectares within national parks can be added to the total (based on an estimate, see comments to table 9). In all protected forest land covers about 379,800 hectares. In comparison it can be noted that Sweden's total productive forest land area consists of approximately 23.4 million hectares (the Forest Statistical Yearbook, the National Forestry Board 1991) and of that protected productive forest within national parks and nature reserves makes up a little more than 1,6 % of the total.

To the above can be added the productive forest land the government, through the Swedish Environmental Protection Agency, has acquired for nature conservation purposes (for nature conservation foundations) but which has not yet received official endorsement. This category includes about 15,000 hectares.

Crown forest reserves is yet another category which lacks legally sanctioned protection. Most of the crown forest reserve areas have in practice just as good protection as the nature reserves because withdrawal of the status or commercial forestry encroachment can only occur after a direct decision from the government. Crown forest reserves below the border to pre-mountain forests (an arbitrary administrative boundary) consist of about 29,700 hectares of productive forest land (the National Forest Service, Falun). Information on the size of the tracts above the border to pre-mountain forests is much less reliable but is estimated at about 265,000 hectares. Altogether, the above categories of productive forest land (protected within national parks and nature reserves, land purchased for the nature conservation foundation without

legal protection as well as crown forest reserves) make up about 694,000 hectares, which corresponds to less than 3% of Sweden's total productive forest land area. Of these areas an estimated 85% are above the border to premountain forests. Only about 0.5% of the productive forest land area below the border to premountain forests is protected according to the above definition.

Along with these protected areas of productive forest land there are large sections of thin forest growing on unproductive forest areas which are also protected.

Coniferous forest is the predominate type of nature found in national parks, nature reserves and nature

management areas (approx. 21%). Even deciduous forest (13%), mixed forest (2%) mires (9%), heaths, meadows and shrubland (25%) and substratum-dominated land (12%) are well represented. Water surfaces make up about 18% of the total.

Areas with protected status are very unevenly distributed in the country. As regards national parks and nature reserves 2.2 million hectares or about 78% of the total land is to be found in the northernmost counties of Norrbotten, Västerbotten and Jämtland. Within these counties the protected area are concentrated solely in the mountains or along the edge of the mountain chain.

Translation of some important words that are used in the tables

alla kategorier	all categories
allmän ekologi	general ecology
antal	number of
areal	area
barrskog	coniferous forest
begränsat skydd	limited protection
blandskog	mixed forest
bokskog	beech forest
bolag	company
botanik	botany
djurart	animal species
djurskyddsområde	wildlife sanctuary
Domänverket	the National Forest Service
därav landyta	land surface (excluding water)
enskilda	private
fastställd	determined
forskning	research
fridlyst	protected (by law)
friluftsliv	outdoor recreation
geovetenskap	geology
hela landet	the whole country
huvudsakliga skyddsmotiv	main reason for protection
hydrologi	hydrology
ideella	non-profit
inget skydd	no protection
jordbruksmark	agricultural land
kommun	municipality
kulturhistoriskt/kulturmiljö	cultural-historical/cultural environment
landskapsbild	scenery

limnisk ekologi	fresh water ecology
län	county
länsstyrelsen	the county administration
länsvisa listor	countywide lists
lövskog	deciduous forest
marin ekologi	marine ecology
militära försvaret	military defence
myr	mire
namn	name
nationalpark	national park
naturminne	natural monuments
naturreservat	nature reserve
naturtyp	nature type
naturvårdsförvaltare	nature conservation manager
naturvårdsområde	nature management area
Naturvårdsverket (SNV)	the Swedish Environmental Protection Agency
nummer	number
ornitologi	ornithology
pedagogik	education
privat	private
sammanställning	list
skoglig ekologi	forest ecology
Skogsvårdsstyrelsen	the Forestry Board
skyddad nature	protected area
skyddad produktiv skog	protected productive forest land
skyddsmotiv	reason for protection
skötselplan	management plan
SNV (Naturvårdsverket)	the Swedish Environmental Protection Agency
staten	government(-owned)
stiftelse	foundation
substratdominerad mark	substratum-dominated land
totalt skydd	complete protection
totalyta	total area
vatten	water
vegetationstäckt öppen fastmark	heaths, meadows and shrubland
vetenskapliga institutioner	scientific institutions
zoologi	zoology
övrigt	other

Skyddsformer i naturvårdslagen

I det följande ges en kort orientering om naturvårdslagen och dess olika skyddsformer samt dess bestämmelser angående fridlysning av djur och växter. Vidare definieras några andra centrala begrepp som tas upp i denna publikation. Den som vill ha fullständiga uppgifter om naturvårdslagen och naturvårdsförordningen hänvisas till själva lag- respektive förordningstexten.

Nationalpark (NP)

Ett större sammanhängande område av viss landskapstyp kan med stöd av 4 § naturvårdslagen avsättas som nationalpark. Området bör befinna sig i ”naturligt tillstånd eller i väsentligt oförändrat skick”. En förutsättning är att staten äger marken. Beslut om att avsätta nationalpark fattas av riksdag och regering. Kriterier, riktlinjer och mål för bildandet av nya nationalparker framgår av Naturvårdsverkets Nationalparksplan.

Naturresevat (NR)

Område som behöver särskilt skyddas och vårdas på sin säregna eller värdefulla naturskull eller på ett område är av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv, kan genom beslut av länsstyrelse eller kommun (efter delegering) avsättas som naturresevat (med stöd av 7 § naturvårdslagen). Länsstyrelsen får inte avsätta ett område till naturresevat om syftet med förordnandet i allt väsentligt kan tillgodoses genom att området i stället förklaras som naturvårdsområde. Skyddsformen bör därför i första hand användas för områden där det behövs relativt omfattande skyddsbestämmelser (föreskrifter) för att säkerställa naturvårdsintresset. Naturresevat kan omfatta såväl privat som samhällsägda mark. Motiven för resevatsbildning kan vara mångskiftande, allt från friluftsliv och rekreation till strikt vetenskapliga som t ex skydd för flora och fauna eller orörda referensområden för miljöövervakning och forskning. Oftast är ändamålet med förordnandet en kombination av ovanstående motiv.

Naturvårdsområde (NVO)

Denna skyddsform (19 § naturvårdslagen) kan användas när särskilda åtgärder behövs för att skydda eller vårda naturmiljön. Beslut om naturvårdsområde kan fattas av länsstyrelse eller, efter delegering, av kommun. Inom ett naturvårdsområde får föreskrifterna inte vara så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av fastighet.

Naturminne (NM)

Små områden, vanligtvis mindre än 1 ha, eller punktobjekt som t ex träd, trädgrupper, flyttblock, jättegrytor kan av länsstyrelsen med stöd av 13 § naturvårdslagen skyddas som naturminne.

Sedan 1 augusti 1991 har kommunerna möjlighet att begära delegering även av rätten att bilda naturminnen.

Djurskyddsområden (DSO)

I syfte att trygga vissa områden för djurlivet kan länsstyrelsen med stöd av 14 § tredje stycket naturvårdslagen och 14 § första stycket naturvårdsförordningen inrätta djurskyddsområden. Föreskrifterna innebär att allmänheten, och i vissa fall även markägaren, inte får vistas inom området under viss tid av året. Föreskrifterna kan även inskränka rätten till jakt och fiske. De vanligaste motiven för djurskyddsområden är att skydda fåglars häckningsområden under häckningstid (fågelskyddsområde) eller sälars uppehållsplatser (sälkyddsområde).

Det bör understrykas att förordnande om djurskyddsområde endast kan reglera tillträde, jakt och fiske och därmed inte innebär något skydd för naturtypen i fråga. Sedan den 1 augusti 1991 finns även möjlighet för länsstyrelsen att på motsvarande sätt besluta om beträdnadsförbud till skydd för växtarter.

Fridlysning av djur och växter

Med stöd av 14 § första och andra styckena naturvårdslagen och 15 § naturvårdsförordningen kan Naturvårdsverket besluta om fridlysning av djur- och växtarter i hela landet. Länsstyrelserna kan på motsvarande sätt meddela fridlysningsbestämmelser för djur- och växtarter i länen.

Naturvårdsförvaltning

I 1 § naturvårdsförordningen definieras detta begrepp så som den vård och förvaltning som behövs för att tillgodose det ändamål som avses med förordnandet enligt naturvårdslagen. Naturvårdsförvaltare är den som ansvarar för att denna skötsel utförs.

Skötselplan

I denna meddelar länsstyrelsen, eller kommunen i de fall denna är beslutsmyndighet, föreskrifter om naturvårdsförvaltningen. En skötselplan anger med andra ord hur ett naturresevat eller naturvårdsområde skall skötas och disponeras.

Läsanvisningar

I följande avsnitt ges en del allmänna förklaringar och kommentarer till det material som presenteras i Skyddad natur. Kommentarer ges även i direkt anslutning till flertalet av tabellerna.

Skyddad natur redovisar sammanställningar över skyddsläget beträffande nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden, naturminnen och djurskyddsområden. Vidare ges en översikt över skyddsmotiv, skydd av olika naturtyper, skyddad produktiv skogsmark, olika kategorier naturvårdsförvaltare och läget beträffande fastställda skötselplaner.

Vissa kommentarer, koder och förkortningar

Objektnummer

En för NVR (Naturvårdsregistret, se nedan) unik identifiering av objektet. Objektnumret består av tre delar: läns-, kategori- och löpnummer. Länskoderna, de två första siffrorna, anger i vilket län objektet finns. Länsbokstäverna anges inom parantes.

00	Hela riket
01	Stockholms län (AB)
03	Uppsala län (C)
04	Södermanlands län (D)
05	Östergötlands län (E)
06	Jönköpings län (F)
07	Kronobergs län (G)
08	Kalmar län (H)
09	Gotlands län (I)
10	Blekinge län (K)
11	Kristianstads län (L)
12	Malmöhus län (M)
13	Hallands län (N)
14	Göteborgs och Bohus län (O)
15	Älvsborgs län (P)
16	Skaraborgs län (R)
17	Värmlands län (S)
18	Örebro län (T)
19	Västmanlands län (U)
20	Kopparbergs län (W)
21	Gävleborgs län (X)
22	Västernorrlands län (Y)
23	Jämtlands län (Z)
24	Västerbottens län (AC)
25	Norrbottnens län (BD)

De två siffrorna närmast anger kategori. De kategorier som redovisas i Skyddad natur har följande koder.

01	Nationalpark
02	Naturreservat
04	Naturminne
06	Fridlyst växtart i del av landet

07	Fridlyst djurart i hela landet
08	Fridlyst djurart i del av landet
09	Djurskyddsområde
11	Naturvårdsområde

De tre sista siffrorna är ett löpnummer inom respektive kategori. Löpnumreringen görs kronologiskt efter lagakraftdatum.

Ett exempel ur NVR:

03 09 022

Löpnummer, d v s djurskyddsområde nummer 22 i Uppsala län räknat i kronologisk ordning efter lagakraftdatum = Stenholmen
 Kategorikod = djurskyddsområde
 Länskod = Uppsala län

Om ett skyddat objekt ligger i t ex två län redovisas besluten separat för respektive län, d v s objektet redovisas med två olika objektnummer. Detta gäller dock inte nationalparkerna.

Namn

Namnredovisningen följer den som finns angiven i beslutet. Observera att t ex flera naturreservat kan ha samma namn. Varje objekt har dock ett eget objektnummer.

Naturminnena saknar oftast egennamn och anges därför i de länsvisa listorna som "en tall", "ett flyttblock" o s v.

Skyddsform

Naturreservatsbegreppet fanns inte före 1965. Då var den samlade benämningen naturminne eller naturminnesmärke. I samband med den nya naturvårdslagens tillkomst år 1965 har dessa äldre objekt, om de haft en areal av minst ett hektar, förts till skyddsformen naturreservat. I annat fall har de förts till naturminnena.

Skyddsmotiv

De huvudsakliga skyddsvärden som ligger till grund för förordnandet, skyddsmotiven, anges enligt följande kod:

B	= vetenskapligt botaniskt
Z	= vetenskapligt zoologiskt (exklusive ornitologi)
O	= vetenskapligt ornitologiskt
E	= vetenskapligt allmänekologiskt
S	= vetenskapligt skogligt, värden som är knutna till skogsekosystemet t ex skoglig kontinuitet eller orördhet
G	= geovetenskapligt

- H = vetenskapligt hydrologiskt
- Li = vetenskapligt limnologiskt
- M = vetenskapligt marint
- K = vetenskapligt kulturhistoriskt/kulturmiljö
- P = pedagogiskt, endast för objekt som är direkt avsedda att utnyttjas för undervisningsändamål
- F = forskningsområde/referensområde, endast för objekt som är direkt avsedda att nyttjas för forskning eller miljöövervakning
- L = landskapsbild
- R = rekreation, friluftsliv

Skyddsmotiv för nationalparkerna anges i tabell 2. I tabell 7 ges en sammanställning över fördelningen av skyddsmotiv. Observera att varje objekt kan ha ett eller flera skyddsmotiv och att skyddsmotiven anges utan prioritetsordning. Endast de skyddsmotiv som uttryckligen finns angivna i besluten har registrerats i NVR.

Areal

Arealen anges alltid i hektar och utgår i normalfallet från de uppgifter som finns redovisade i besluten. Den totala arealen inkluderar även vatten. Avrundning har skett till närmaste ental. Arealer mindre än 0,5 ha redovisas som 0 ha. Streck (-) innebär värdet noll.

Om ett skyddat objekt ligger i flera län redovisas arealen fördelad länsvis.

Naturtyper

Definitioner av de olika redovisade naturtyperna ges i kommentarerna till tabell 8.

Naturvårdsregistret — historik och uppläggning

Enligt 35 § naturvårdsförordningen skall länsstyrelsen föra ett register över beslut i naturvårdsärenden och andra förhållanden på naturvårdens område (naturvårdsregister). Vidare skall Naturvårdsverket föra ett sammanfattande riksregister. Med stöd av denna paragraf har Naturvårdsverket år 1980 meddelat närmare anvisningar i form av en kungörelse för hur detta skall ske (Statens naturvårdsverks författningssamling SNFS 1980:1, NV:4).

I takt med att Naturvårdsverket erhöll uppgifter, strukturerade på det sätt som föreskrivs i ovan nämnda kungörelse, påbörjades ett arbete att bygga upp ett datorbaserat, centralt naturvårdsregister. Detta register benämns i föreliggande publikation NVR. NVR bygger alltså helt och hållet, med undantag av data om nationalparkerna samt djur- och växtarter fridlysta i landet, på de uppgifter som har erhållits, och fortlöpande

de erhålls, från länsstyrelserna. Varje län har således ett eget register över skyddade områden m fl förhållanden på naturvårdens område. I regel är dessa register ännu inte datorbaserade utan av arkivkaraktär.

Under större delen av 1980-talet har uppbyggnaden av NVR fortsatt och under denna period har en del justeringar gjorts beträffande struktur m m. Vissa förändringar i lagstiftning m m har kunnat mötas med justeringar av NVR. Andra nyheter på lagstiftningsområdet, t ex den nya ädellövskogslagen som år 1984 ersatte bokskogslagen, har medfört omfattande förändringskrav på NVR. Ädellövskogslagen innebär givetvis att intresset knyts till att registrera naturtypen ädellövskog, så som den är definierad i lagen, i stället för bokskog. Hittills har dock saknats resurser till en genomgång av samtliga nationalparker, naturreservat och naturvårdsområden i syfte att registrera ädellövskog i stället för bokskog (se vidare kommentar till tabell 8).

Den som är särskilt intresserad av NVR:s struktur kan kontakta Naturvårdsverket för närmare information.

Ett viktigt inslag i förändringsarbetet utgörs av de gemensamma insatser SNV och länsstyrelserna gör avseende uppbyggnad av geografiska informationssystem, s k GIS, inom bl a projektet SAMBA.

I detta koncept ingår en ny version av NVR i samma dator- och systemmiljö som kommer att rymma information från naturinventeringar, naturvårdsprogram etc. I systemet kommer traditionell text-information från t ex NVR att integreras med de aktuella områdenas geografiska gränser.

Ajourföring av NVR sker på Naturvårdsverket på basis av de uppgifter som verket fortlöpande erhåller från länsstyrelserna. Ett beslut registreras inte i NVR förrän det vunnit laga kraft (det datum beslutet börjar gälla). Detta medför att inkomna beslut får ligga på bevakning till dess att överklagandetiden har gått ut eller att eventuella överklaganden har avgjorts. Det innebär i sin tur en viss fördröjning mellan tidpunkten för länsstyrelsens beslut och det att uppgifterna registreras i NVR. Sedan år 1988 har även kommunerna, efter delegering från länsstyrelsen, möjlighet att bilda naturreservat och naturvårdsområden. Sedan den 1 augusti 1991 omfattar den möjligheten även naturminnen. I den utsträckning kommunerna fattar beslut med stöd av naturvårdslagen som innehåller uppgifter som skall registreras i NVR är det respektive kommun som skall tillhandahålla uppgifterna. Naturvårdsverket har för avsikt att ta fram Allmänna råd innehållande anvisningar när och hur uppgiften skall levereras till Naturvårdsverket för registrering i NVR.

Det bör påpekas att vid sidan av det datorbaserade NVR har Naturvårdsverket ett traditionellt arkivregister med handlingar rörande naturvårdsobjekt. Detta arkivregister följer NVR:s indelning beträffande objektnummer.

Tabell 2 NATIONALPARKER 1991-06-30*Table 2 National parks*

Namn	Län	Kommun	Areal (ha) totalt	Areal (ha) land	Skydds- motiv
Ängsö	AB	Norrhälje	188	73	BOKLR
Store mosse	F	Gnosjö, Vaggeryd, Värnamo	7 850	7 491	BOESGL
Blå Jungfrun	H	Oskarshamn	191	66	GL
Norra Kivill	H	Vimmerby	27	26	BZOS
Gotska Sandön	I	Gotland	4 500	3 638	ZGL
Stenshuvud	L	Simrishamn	302	242	BZOSGKLR
Dalby Söderskog	M	Lund	37	37	BSK
Djurö	R	Mariestad	2 400	315	BZOSGKFLR
Tiveden	R, T	Karlsborg, Laxå	1 353	1 216	BSGFL
Garphyttan	T	Örebro	111	111	K
Töfvingdalen	W	Älvdalen	1 615	1 613	ZSGL
Hamra	X	Ljusdal	29	28	BS
Skuleskogen	Y	Kramfors, Örnsköldsvik	2 950	2 650	BSGL
Sånfjället	Z	Härjedalen	10 440	10 400	ZSGL
Björnlandet	AC	Åsele	1 130	1 095	SK
Abisko	BD	Kiruna	7 700	6 877	BEGFLR
Muddus	BD	Jokkmokk, Gällivare	49 340	47 880	BZOSGLR
Padjelanta	BD	Jokkmokk	198 400	167 100	BZOGKLR
Pieljekaise	BD	Arjeplog	15 340	13 998	SL
Sarek	BD	Jokkmokk	197 000	193 100	BZOGLR
Stora Sjöfallet	BD	Jokkmokk, Gällivare	127 800	118 700	BZOSGLR
Vadvetjåkka	BD	Kiruna	2 630	2 582	BGL
Summa			631 332	579 238	

Kommentarer till tabell 2

- Ca 95 % av den totala nationalparksarealen ligger inom fjällområdet i Norrbottens län (Abisko, Stora Sjöfallet, Sarek, Pieljekaise, Vadvetjåkka, Padjelanta) eller fjällnära i samma län (Muddus). Således råder en stor naturgeografisk obalans när det gäller de befintliga nationalparkerna.
- År 1989 presenterade Naturvårdsverket en Nationalparksplan för Sverige. Denna utgör verkets förslag till nytt nationalparkssystem. Tjugo områden föreslås som nya nationalparker. Planen innebär även att ett antal befintliga nationalparker föreslås upphävas. Sammantaget kommer Nationalparksplanen, när den är genomförd, att föra med sig en jämnare representation av de olika landskapstyper som finns i Sverige och därmed också en bättre geografisk balans.
- Av den totala nationalparksarealen utgör ca 8 % vatten (se vidare tabell 8 och kommentarer till denna).
- De flesta nationalparkerna bildades redan före Naturvårdsverkets tillkomst år 1967. De första (9 stycken) avsattes redan år 1909. Sedan 1967 har endast Store Mosse, Tiveden, Skuleskogen, Stenshuvud, Björnlandet och Djurö tillkommit.
- Av den sammanlagda skyddade landarealen (nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden och djurskyddsområden) utgör nationalparkernas landareal ca 22 %.
- Skyddsmotiven förklaras på sid 8-9.

Tabell 3 NATURRESERVAT i länen 1991-06-30*Table 3 Nature reserves by county*

Län	Antal	Totalareal (ha)	Därav landareal (ha)	Andel landareal av totalarealen (%)
AB	129	59 995	18 215	30
C	49	19 397	12 613	65
D	57	33 280	9 606	29
E	51	37 800	8 340	22
F	40	3 891	3 788	97
G	34	6 314	4 056	64
H	77	24 248	7 380	30
I	44	68 795	4 174	6
K	55	9 770	4 457	46
L	38	5 704	5 519	97
M	86	12 163	8 488	70
N	88	9 830	7 162	73
O	105	36 617	16 938	46
P	46	6 690	5 540	83
R	65	15 621	13 533	87
S	39	87 813	33 811	39
T	49	5 670	3 639	64
U	47	23 910	10 708	45
W	58	123 414	120 150	97
X	34	12 886	5 237	41
Y	50	8 910	5 680	64
Z	28	265 467	249 236	94
AC	51	733 624	667 989	91
BD	61	666 147	622 196	93
Summa	1381	2 277 956	1 848 455	81

Kommentarer till tabell 3

1. Ca 83 % av den totala landarealen naturreservat ligger i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Inom dessa län ligger merparten av reservaten i fjällområdet eller det fjällnära området (ovanför den skogsodlingsgränsen).
2. Även Kopparbergs län har en stor andel av den totala landarealen naturreservat, drygt 6 %. Till ytan dominerar tre reservat i Dalafjällen, Fulufjället, Stådjan-Nipfjället och Långfjället.
3. Ovanstående innebär att vissa naturgeografiska regioner och dessas naturtyper är klart underrepresenterade bland den skyddade arealen (se även kommentar 1 till tab. 2). Det gäller främst naturgeografiska regioner i den mellanboreala och den sydligt boreala zonen samt regioner i resten av Svealand och Götaland.
4. Av den totala reservatsarealen i landet utgör ca 19 % vatten (se vidare tab. 8 och kommentarer till denna).
5. Av den sammanlagda skyddade landarealen (nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden och djurskyddsområden) utgör reservatlandarealen ca 71 %.
6. Sedan 1967, året då Naturvårdsverket och länsstyrelsernas naturvårdsenheter (i dag miljövårdsenheter) bildades, har antalet naturreservat ökat från 360 till drygt 1380. Under samma tid har den totala landarealen ökat från ca 25 000 ha till 1 848 455 ha.
7. Under de senaste tio åren (1982–1991) har tyngdpunkten i reservatsbildandet, både areellt och ekonomiskt, legat på skyddet av kvarvarande urskogar.

Tabell 4 NATURVÅRDSOMRÅDEN i länen 1991-06-30
Table 4 Nature management areas by county

Län	Antal	Totalareal (ha)	Därav landareal (ha)	Andel landareal av totalarealen (%)
AB	9	6 660	1 525	23
C	-	-	-	-
D	4	2 636	2 037	77
E	2	311	311	100
F	2	2 251	1 596	71
G	3	232	177	76
H	-	-	-	-
I	6	249	249	100
K	2	965	817	85
L	2	288	288	100
M	3	5 163	4 975	96
N	6	5 335	1 605	30
O	16	53 137	15 185	29
P	5	7 265	5 806	80
R	10	18 588	10 653	57
S	1	11 400	10 000	88
T	1	14 800	13 500	91
U	1	8 700	8 100	93
W	4	25 278	23 137	92
X	7	4 959	2 524	51
Y	3	6 841	5 963	87
Z	1	295	290	98
AC	6	690	210	30
BD	2	683	668	98
Summa	96	176 725	109 615	62

Kommentarer till tabell 4

1. Skyddsformen naturvårdsområde, som infördes i naturvårdslagen 1974, utgör endast en mindre andel, 4 %, av den sammanlagda skyddade landarealen (nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden och djurskyddsområden).
2. Den största totalarealen med naturvårdsområden återfinns i Göteborgs och Bohus län. Här återfinns många marina områden (Gullmarn och områden med grunda mjukbottnar) bland naturvårdsområdena. I Örebro, Västmanlands och Kopparbergs län dominerar det stora naturvårdsområdet Malingsbo-Kloten som sammantaget har en totalyta på ca 48 500 ha.
3. Av den totala arealen naturvårdsområden utgör ca 38 % vatten (se vidare tab. 8 och kommentarer till denna).
4. Lagstiftningen ger denna skyddsform en stor begränsning (föreskrifterna får inte vara så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av fastighet). Någon kraftigare ökning av takten att tillskapa nya naturvårdsområden är därför inte att vänta. Skyddsformen är lämplig och skall användas i stället för reservatsbildning i de fall det inte är nödvändigt att avsevärt försvåra markanvändningen för att uppnå syftet med förordnandet. Exempel kan vara ytterskärgårdar, marina miljöer och skogsområden för friluftslivet.

Tabell 5 NATURMINNEN i länen 1991-06-30*Table 5 Natural monuments by county*

Län	Antal
AB	142
C	28
D	24
E	99
F	66
G	86
H	216
I	28
K	77
L	27
M	24
N	38
O	49
P	68
R	98
S	25
T	64
U	44
W	149
X	6
Y	16
Z	23
AC	12
BD	20
Summa	1 429

Kommentarer till tabell 5

1. Eftersom naturminnen i huvudsak utgörs av punktoobjekt är det inte meningsfullt att redovisa totalareal eller landareal för denna skyddsform. Naturminnenas andel av den sammanlagda skyddade landarealen (nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden, naturminnen och djurskyddsområden) är försumbar.
2. Merparten av naturminnena är avsatta genom äldre beslut och med stöd av tidigare naturvårdslagstiftning. De flesta utgörs av mer eller mindre märkliga, oftast äldre träd. Andra objekt är flyttblock och jättegrytor. Även mindre områden (vanligtvis mindre än 1 ha) som t ex växtplatser för ovanliga växter eller små holmar förekommer bland naturminnena.
3. Någon betydande ökning av antalet naturminnen är inte att vänta.

Tabell 6 DJURSKYDDSOMRÅDEN i länen 1991-06-30*Table 6 Wildlife sanctuaries by county*

Län	Antal	Totalareal (ha)	Därav landareal (ha)	Andel landareal av totalarealen (%)
AB	29	1 651	505	31
C	23	6 420	411	6
D	162	8 192	828	10
E	72	9 919	821	8
F	23	458	120	26
G	6	114	33	29
H	119	6 455	1 176	18
I	13	1 554	491	32
K	69	1 536	575	37
L	31	8 554	1 173	14
M	2	22	14	64
N	21	563	197	35
O	79	6 020	1 190	20
P	46	754	227	30
R	31	794	306	39
S	32	658	146	22
T	2	232	110	47
U	11	404	333	82
W	5	152	97	64
X	24	2 600	53	2
Y	17	303	228	75
Z	13	1 756	1 115	63
AC	2	1 425	1 275	89
BD	58	48 485	45 487	94
Summa	890	109 019	56 910	52

Kommentarer till tabell 6

1. Knappt hälften av den sammantagna totalarealen av djurskyddsområdena utgörs av vatten.
2. Ca 79 % av den sammanlagda landarealen av djurskyddsområdena ligger i Norrbottens län. Det arealmässigt helt dominerande objektet är fågelskyddsområdet Tjälmejaure (44 000 ha).
3. De allra flesta djurskyddsområden är avsatta till skydd för fågellivet. I en del fall är områdena avsatta till skydd för sälar eller för en kombination av fågel- och sälskydd.
4. Föreskrifter om tillträdesförbud kan även meddelas inom ramen för ett förordnande om nationalpark, naturreservat, naturvårdsområde eller naturminne. De ytor som berörs av tillträdesförbud på detta sätt redovisas inte i tab. 6.
5. Av den sammanlagda skyddade landarealen (nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden och djurskyddsområden) utgör landarealen av djurskyddsområdena ca 2 %.

Tabell 7 HUVUDSAKLIGA SKYDDSMOTIV 1991-06-30*Table 7 Main reasons for protection*

Motiv	Antal objekt (NP, NR, NVO)
Botanik	707
Zoologi (exkl ornitologi)	216
Ornitologi	313
Allmän ekologi	192
Skoglig ekologi	280
Limnisk ekologi	28
Marin ekologi	20
Geovetenskap	483
Hydrologi	46
Kulturhistoriskt/kulturmiljö	299
Pedagogik	37
Forskningsområde (referensområde)	17
Landskapsbild	487
Friluftsliv (rekreation)	778

Kommentarer till tabell 7

(Se även läsanvisningarna under "skyddsmotiv" sid 8 ff.)

1. Varje objekt har oftast flera olika skyddsmotiv. Summan av kolumnen "Antal objekt" överstiger således vida summan av antalet nationalparker, naturreservat och naturvårdsområden. Redovisningen ger dock en god bild av hur ofta olika skyddsmotiv är angivna i besluten.
2. Endast de skyddsmotiv som uttryckligen finns angivna i respektive förordnandebeslut, vanligtvis under rubriken "syftet/ändamålet med nationalparken/naturreservatet/naturvårdsområdet", har registrerats i NVR.
3. De skyddsmotiv som oftast finns angivna i besluten är i frekvensordning friluftsliv, botanik, ekologi, landskapsbild och geovetenskap.
4. Förhållandevis få områden har skyddats uttryckligen utifrån motiven limnisk ekologi, marin ekologi, hydrologi, referensområde och pedagogik. Självfallet tillgodoses de tre sistnämnda motiven i viss utsträckning i de skyddade områdena utan att dessa motiv uttryckligen är angivna i besluten. Däremot är genuint marina och limniska objekt ovanliga bland hittills skyddade områden.
5. I drygt 50% av de skyddade områdena är friluftsliv angivet som ändamålet, eller ett av ändamålen, med förordnandet.

Tabell 8 NATURTYPER INOM NATIONALPARKER, NATURRESERVAT OCH NATURVÅRDSOMRÅDEN 1991-06-30

Fördelning av naturtyper inom skyddade områden (NP, NR, NVO). Anges i totalyta (ha) samt i procent av den skyddade arealen. Länsvis.

Table 8 Nature types in national parks, nature reserves, and nature management areas by county

Län	Bokskog		Lövskog		Blandskog		Barrskog		Myr		Jordbruksmark (åker, kultur- betesmark)		Vegetations- täckt öppen fastmark		Substrat- dominerad mark		Vatten		Övrigt	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
AB	-	-	1 732	3	2 219	3	7 822	12	159	0	1 801	3	978	1	4 877	7	47 054	70	226	0
C	-	-	540	3	2 195	11	5 038	26	2 602	13	1 240	6	481	2	360	2	6 784	35	158	1
D	-	-	834	2	833	2	5 237	15	216	1	1 601	4	467	1	2 183	6	24 273	68	272	1
E	-	-	675	2	536	1	4 468	12	114	0	652	2	1 346	4	811	2	29 460	77	48	0
F	82	1	324	2	528	4	3 317	24	8 129	58	277	2	163	1	25	0	1 117	8	31	0
G	75	1	156	2	153	2	1 775	27	1 810	28	108	2	130	2	11	0	2 313	35	14	0
H	8	0	959	4	53	0	2 698	11	539	2	580	2	1 266	5	1 124	5	16 994	70	245	1
I	-	-	51	0	16	0	4 742	6	556	1	24	0	1 165	2	958	1	65 482	89	549	1
K	410	4	1 991	19	214	2	921	9	60	1	131	1	1 322	12	48	0	5 460	51	178	2
L	731	12	468	7	160	3	1 559	25	75	1	1 660	26	1 106	18	215	3	245	4	77	1
M	19	0	2 931	17	335	2	1 947	11	313	2	3 389	20	3 701	21	431	2	3 868	22	429	2
N	313	2	775	5	506	3	1 853	12	597	4	498	3	3 337	22	877	6	6 398	42	11	0
O	36	0	3 616	4	1 125	1	6 619	7	1 225	1	3 892	4	4 383	5	11 088	12	57 631	64	125	0
P	-	-	325	2	391	3	6 908	50	3 149	23	112	1	227	2	197	1	2 609	19	26	0
R	5	0	1 583	4	1 530	4	9 953	27	3 398	9	5 145	14	1 196	3	358	1	12 108	33	1 334	4
S	-	-	682	1	1 217	1	37 431	38	2 271	2	257	0	239	0	1 712	2	55 401	56	2	0
T	-	-	372	2	113	1	14 420	66	3 022	14	39	0	458	2	6	0	3 468	16	36	0
U	-	-	1 277	4	2 303	7	9 972	31	1 795	6	1 905	6	1 358	4	183	1	13 802	42	16	0
W	-	-	7 675	5	1 389	1	61 261	41	11 157	7	773	1	53 157	35	9 486	6	5 407	4	2	0
X	-	-	481	3	2 489	14	2 495	14	1 541	9	196	1	170	1	405	2	10 083	56	12	0
Y	-	-	54	0	1 862	10	6 775	36	1 038	6	1 313	7	66	0	3 170	17	4 408	24	14	0
Z	-	-	3 420	1	62	0	71 503	26	13 823	5	115	0	20 193	7	150 811	55	16 277	6	-	-
AC	-	-	207 674	28	7 137	1	86 044	12	85 466	12	982	0	209 885	29	72 102	10	66 150	9	6	0
BD	-	-	149 720	12	30 994	2	292 983	23	128 625	10	-	-	466 458	37	103 935	8	91 938	7	386	0
S:a1	676	0	388 314	13	58 358	2	647 742	21	271 677	9	26 688	1	773 250	25	365 371	12	548 732	18	4 195	0

Kommentarer till tabell 8

1. Följande definitioner gäller för de redovisade naturtyperna.

För gränsdragningen mellan skog och myr gäller att inom begreppet skog inryms produktiv skogsmark (även hyggen) samt impediment bevuxna med träd (skogsklädda myrar, hållmarker). Med myr avses öppen myr samt myr med marträd.

Bokskog

Avser bokskog så som den definierades i Lagen om bevarande av bokskog (SFS 1974:434).

Lövskog

Avser all lövskog utom bokskog. Som lövskog anges även lövskog med ett inslag av barrträd som högst uppgår till ca 30 % av virkesförrådet. Här ingår även trädbevuxta hagmarker, t ex ekhagar, med en kronslutenhet • 30 %. Alla lövängar registreras under vegetationstäckt öppen fastmark.

Blandskog

Avser barr/lövblandad skog där inslaget av lövträd utgör ca 30 – 70 % av virkesförrådet.

Barrskog

Avser barrskog samt barrskog med ett inslag av lövträd som uppgår till högst 30 % av virkesförrådet.

Myr

Avser våtmarker av typen mosse, kärr, blandmyrar m m. Våta och fuktiga ängstyper registreras under vegetationstäckt öppen fastmark.

Jordbruksmark

Avser åkermark, dvs mark som använts för öppen växtodling (t ex spannmål) eller som vall, samt kultiverad betesmark. Med sådan avses betesmark som normalt blir förbättrad genom markbearbetning och andra kulturåtgärder (insådd etc). Naturlig betesmark ingår i naturtypen vegetationstäckt öppen fastmark.

Vegetationstäckt öppen fastmark

Avser öppna hedtyper där risväxter ingår, t ex lavhed, ljunghed och gräshed samt öppna ängstyper med dominerande inslag av gräs och örter t ex torräng, våtäng, högörtäng, löväng och hagmarker med kronslutenhet - 30 %.

Substratdominerad mark

Avser impedimentartad mark som nästan helt

saknar högre vegetation t ex hållmark, blockmark, rasmark, strandklapper och sandstrand. Alvarmark redovisas dock under ”Övrigt”.

Övrigt

Avser de naturtyper som inte ingår i de som definierats ovan.

2. Föreliggande indelning i NVR av naturtyper har vissa uppenbara brister. De största är följande.
- Ädellövskog, enligt ädellövskogslagens definition, redovisas inte separat.
 - Indelningen tar ingen hänsyn till om naturtypen i fråga är hävdberoende eller ej. Detta är en stor brist särskilt när det gäller de naturligt gräsbärande markerna. Observera t ex att inom kategorin ”vegetationstäckt öppen fastmark” ryms både naturliga, ej hävdberoende gräsmarker i fjällen och hävdberoende gräsmarker i Götaland och Svealand.
 - Redovisningen ger inte heller som en följd av ovanstående någon uppgift om hur stora arealer av de naturligt gräsbärande arealerna inom skyddade objekt som i dag hävdas genom bete eller slätter. Se dock även punkt 6.
 - Indelningen är mycket grov, t ex när det gäller myrar. En finare indelning av bl a denna naturtyp hade varit önskvärd.

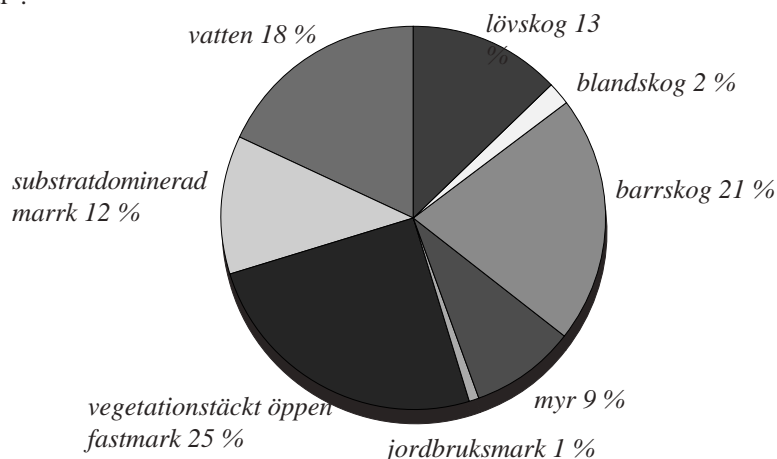
Trots ovanstående brister ger redovisningen grov bild av fördelningen av olika naturtyper inom de skyddade områdena.

3. Redovisningen ger ingen uppfattning om hur stor andel av respektive naturtyp som har ett fullgott skydd, eller vård, inom den skyddade arealen. Inom nationalparkerna måste de ingående naturtyperna sägas ha ett totalt skydd. Här föreligger heller i regel inte problemet med att upprätthålla en erforderlig hävd. I naturreservaten däremot har varje reservat sina egna ”skräddarsydda” föreskrifter. Detta innebär i praktiken att t ex skogsmarken inom reservaten i många fall helt saknar skydd eller endast har begränsat skydd (se vidare tabell 9 och kommentarer till denna). Skyddsformen naturvårdsområde har en given begränsning beträffande omfattning av skyddet av förekommande naturtyper genom att föreskrifterna inte får vara så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av fastighet.
4. Det har inte ansetts meningsfullt att redovisa fördelningen av naturtyper inom djurskyddsområden och naturminnen. Den förstnämnda skyddskategorin medför inget skydd för själva naturtypen i fråga (se vidare avsnittet om

naturvårdslagen). Naturminnenas areal är försumbar bredvid nationalparkernas, naturreservatens och naturvårdsområdenas areal.

5. Observera att inom skogskategorierna ryms även impedimentskogar. Genom att jämföra med uppgifterna i tabell 9 får man en uppfattning av hur stor andel som utgörs av impedimentskogar.
6. Enligt Miljöbandet i Sveriges Nationalatlas pågår markhävd i 569 naturreservat och dessa innehåller sammanlagt 25 900 ha naturliga slätter- och betesmarker.
7. Separata uppgifter om naturtyper inom nationalparker, naturreservat resp. naturvårdsområden återfinns i SNVs "Skyddad natur".

8. Tivedens nationalpark redovisas helt och hållet under Örebro län trots att ca en tredjedel av nationalparken ligger i Skaraborg län.
9. Av den sammanlagda skyddade totalytan utgör nationalparkerna 20 %, naturreservaten 73 % och naturvårdsområdena 6 %.
10. De dominerande naturtyperna inom skyddade områden är vegetationstäckt öppen fastmark (25 %) och barrskog (21 %). 18 % utgörs av vatten.
11. Naturtypernas procentuella fördelning i form av ett cirkeldiagram får följande utseende.

12. Den geografiska obalans som råder när det gäller skyddade områden avspeglas givetvis även i den geografiska fördelningen av olika naturtyper. T ex återfinns en stor del (47 %) av de skyddade myrarna i Norrbottens län. Av barrskogarna ligger ca 44 % i samma län.
13. Bland lövskogarna dominerar helt och hållet fjällområdets fjällbjörkskogar. Ca 90 % av lövskogsarealen återfinns i Västerbottens och Norrbottens län. I Svealand och Götaland är den skyddade arealen lövskog förhållandevis blygsam (27 000 ha).

Nationalparker

14. Nationalparkerna utgör 20 % av den sammanlagda skyddade totalarealen (nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden).
15. Den naturtyp som överlägset dominerar inom nationalparkerna är vegetationstäckt öppen fastmark (61 %). I två nationalparker, Sarek och Padjelanta, dominerar denna naturtyp.
16. Av arealen myr inom nationalparkerna ligger ca 32 % inom Muddus.
17. Den obalans som råder när det gäller den geografiska spridningen av nationalparkerna återspeglas självklart även i den geografiska fördelningen av olika naturtyper (se även kommentar 1 till tabell 2).
18. Bokskog liksom jordbruksmark finns i nationalparkerna, med undantag av 1 ha bokskog i Dalby Söderskog, endast i Stenshuvud nationalpark.

Naturreservat

19. Naturreservaten utgör 73 % av den sammanlagda skyddade totalarealen (nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden).
20. Inom naturreservaten dominerar naturtypen barrskog (23 %). Av denna ligger ca 77 % i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Observera att arealuppgifterna i denna tabell inte säger något om hur stora ytor produktiv skogsmark som har ett fullgott skydd. Detta redovisas i stället i tabell 9.
21. Ca 10 % av arealen inom naturreservaten utgörs av myr. Av denna yta ligger ca 81 % i Västerbottens och Norrbottens län.
22. Endast 17 % av naturreservatsarealen utgörs av vegetationstäckt öppen fastmark.

Naturvårdsområden

23. Naturvårdsområdena utgör 6 % av den sammanlagda skyddade totalarealen (nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden).
24. Inom naturvårdsområdena dominerar naturtyperna barrskog (38 %) och vatten (38 %).
25. Skogen inom naturvårdsområdena har inte något skydd mot pågående markanvändning, d v s skogsbruk.
26. Naturvårdsområden saknas i Uppsala respektive Kalmar län.

Tabell 9 Skyddad produktiv skogsmark 1991-06-30 inom naturreservat*Table 9 Protected productive forest land in nature reserves*

<i>Skogstyp</i>	<i>ha</i>
Skyddsföreskrifter	
<i>Barrskog</i>	
Totalt skydd	335 885
Begränsat skydd	54 794
Inget skydd	46 073
<i>Blandskog</i>	
Totalt skydd	4 581
Begränsat skydd	3 798
Inget skydd	32 487
<i>Lövskog</i>	
Totalt skydd	5 888
Begränsat skydd	6 174
Inget skydd	33 556
<i>Bokskog</i>	
Totalt skydd	163
Begränsat skydd	724
Inget skydd	314
<i>Produktiv skogsmark alla kategorier</i>	
Totalt skydd	346 517
Begränsat skydd	65 490
Inget skydd	112 430

Kommentarer till tabell 9

1. Begreppet produktiv skogsmark definieras som skogsmark som kan producera i genomsnitt minst en kubikmeter virke om året per hektar. Samma definition anges i skogsvårdslagen.
2. Indelningen i de tre kategorierna totalt, begränsat respektive inget skydd har sin grund i att varje naturreservat har sina egna, unika föreskrifter. Det innebär att skogen är skyddad mot skogsbruk i olika utsträckning i olika reservat. Skyddsbestämmelserna har därför grupperats i följande tre kategorier.

Totalt skydd

Innebär ett fullständigt förbud mot skogsbruk, d v s i princip fri vegetationsutveckling i riktning mot naturskog/urskog. De allra flesta av objekten har redan i dag mycket höga värden som

naturskog/urskog, i vissa fall handlar det om att på sikt tillskapa sådana värden. Inom denna kategori ryms de objekt som staten genom Naturvårdsverket har förvärvat och nu äger men även objekt där intrångsersättning för utebliven rätt till skogsbruk har utbetalats till markägarna.

Begränsat skydd

Meddelade föreskrifter begränsar i högre eller lägre grad möjligheten att bedriva ett rationellt skogsbruk. Som exempel kan nämnas kalavverkningsförbud, föreskrifter om överhållning av skogen, kontinuerligt lövskogbruk eller hyggestorleksbegränsning. Ett modifierat skogsbruk kan alltså bedrivas inom dessa objekt. Objekt som primärt har avsatts med friluftslivet som motiv och där skogen inte har höga vetenskapliga värden (ekologiska, botaniska o s v) återfinns oftast i denna kategori.

Inget skydd

Inga föreskrifter meddelade som begränsar möjligheterna att bedriva ett rationellt skogsbruk. Däremot kan reservatsbeslutet innehålla föreskrifter som medför tillståndsplikt att utföra vissa åtgärder inom skogsbruket.

Observera att olika kategorier kan förekomma inom samma objekt i de fall föreskrifterna är olika inom respektive delar av reservatet.

3. Tabell 9 redovisar det faktiska skyddet av produktiv skogsmark inom naturreservaten. De naturtypsarealer med skog som redovisas i tabell 8 innehåller dels impedimentytor, dels ytor där föreskrifterna endast medför begränsat skydd eller t o m inget skydd.
4. De redovisade skogstyperna definieras på följande sätt.

Barrskog

Avser barrskog med ett inslag av lövträd som uppgår till högst ca 30 % av virkesförrådet.

Blandskog

Avse barr/lövblandad skog där inslaget av lövträd utgör ca 30–70 % av virkesförrådet.

Lövskog

Avser all lövskog utom bokskog. Som lövskog anges även lövskog med ett inslag av barrträd som högst uppgår till ca 30 % av virkesförrådet.

Bokskog

Avser bokskog enligt definitionen i Lag om bevarande av bokskog (SFS 1974:434).

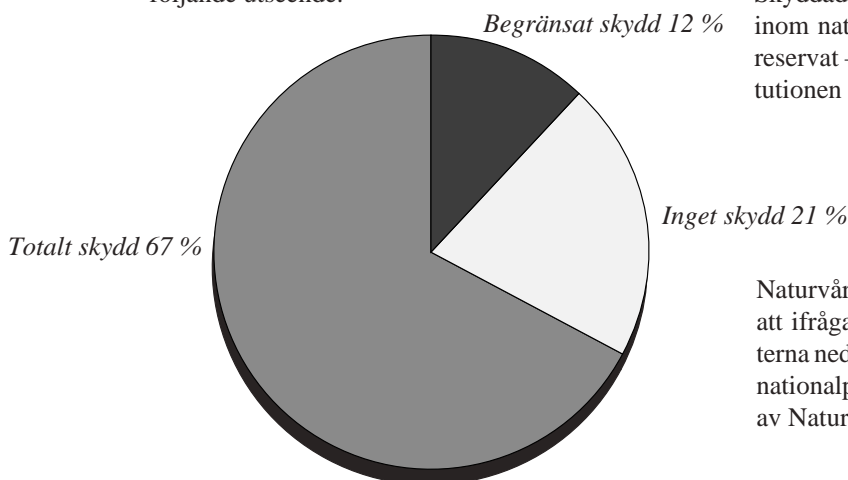
5. I och med att impedimenten inte är medräknade i tabell 9 är det en differens mellan uppgifterna i dessa tabeller och uppgifterna som redovisas i tabell 8. T ex finns det i Västerbottens län drygt

207 000 ha lövskog inom reservaten men endast 41 ha av denna är produktiv. Förklaringen ligger i att praktiskt taget all lövskog inom reservaten i detta län utgörs av improduktiv fjällbjörkskog.

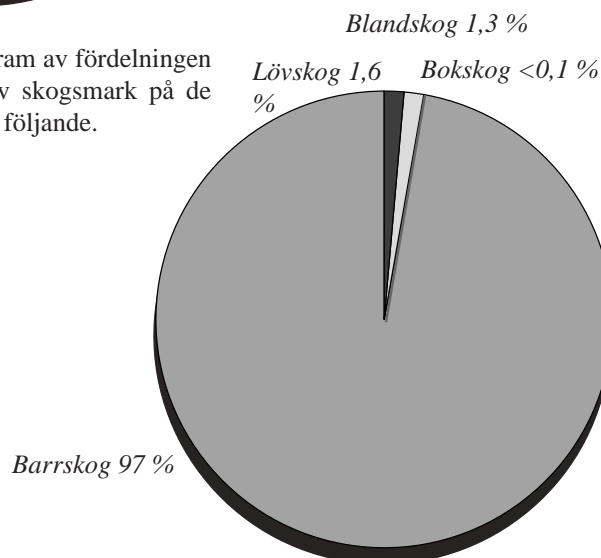
6. Bedömningen av vad som är produktiv skogsmark respektive impediment är alltid förknippat med vissa problem. Stora arealer med fjällnära skog (skog ovanför skogsodlingsgränsen) har en produktionskapacitet som ligger på gränsen mellan produktiv skogsmark och impediment. Inom större skogs- och myrmosaiker och i skärgårdar finns samma problem.

För de reservat där sedvanlig skogsindelning har saknats bygger uppgifterna på uppskattningar vilka oftast utförts av länsstyrelsetjänstemän med god kännedom om respektive objekt. En viss osäkerhet råder därför beträffande uppgifter om arealer produktiv skogsmark i respektive objekt och särskilt de som är belägna ovan skogsodlingsgränsen. De felkällor som kan ha sin grund i ovanstående problem påverkar dock knappast de sammanlagda arealuppgifterna för länen och landet.

7. Ett cirkeldiagram med fördelningen av kategorierna totalt, begränsat respektive inget skydd har följande utseende.

8. En redovisning i cirkeldiagram av fördelningen av totalt skyddad produktiv skogsmark på de olika skogskategorierna ger följande.

9. Av den sammanlagda totalt skyddade barrskogsarealen inom naturreservaten ligger ca 93 % i de tre länen Jämtland, Västerbotten och Norrbotten. Inom dessa län ligger merparten av den skyddade produktiva skogsmarken inom den fjällnära skogen, d v s ovanför skogsodlingsgränsen.
10. Tabell 9 redovisar endast skyddad produktiv skogsmark inom naturreservaten. Naturvårdsområdena är inte relevanta att ta med i detta sammanhang eftersom föreskrifterna där inte får vara så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av fastighet. Med andra ord kan föreskrifter angående skogsbruket meddelas i mycket begränsad omfattning i ett naturvårdsområde.
11. Den produktiva skogsmarken inom nationalparkerna har däremot ett totalt skydd. Tyvärr saknas i NVR uppgift om ytan produktiv skogsmark inom nationalparkerna. Däremot finns uppgifter om den totala ytan av olika naturtyper (inkluderande impedimenten), t ex barrskog, lövskog o s v (tabell 8). Kardell & Ekstrand vid Sveriges Lantbruksuniversitetet har gjort en uppskattning av den produktiva skogsmarken inom respektive nationalpark (Kardell, L. & Ekstrand, A 1990. Skyddad skog i Sverige, Areal och virkesförråd inom nationalparker, naturreservat och domänreservat — Sveriges Lantbruksuniversitet, institutionen för skoglig landskapsvård, rapport 48).

Naturvårdsverket har inte haft någon anledning att ifrågasätta denna uppskattning utan uppgifterna nedan bygger på SLUs rapport. Arealen för nationalparken Björnlandet har dock uppskattats av Naturvårdsverket.

<i>Nationalpark</i>	<i>Produktiv skogsmark (ha)</i>
Abisko	—
Stora Sjöfallet	500
Sarek	200
Pieljekaise	—
Sånfjället	3 000
Hamra	21
Ängsö	58
Garphyttan	102
Gotska Sandön	2 913
Dalby Söderskog	37
Vadvetjåkka	—
Blå Jungfrun	27
Norra Kvill	24
Töfsingdalen	989
Muddus	21 570
Padjelanta	—
Store Mosse	727
Tiveden	1 016
Skuleskogen	1 000
Stenshuvud	130
Djurö	—
Björnlandet	990
Summa	33 304

12. Till vad som hittills har skyddats kan även läggas den produktiva skogsmark som för naturvårdsändamål har inköpts till staten genom Naturvårdsverket men där ett lagstadgat förordnande av olika anledningar ännu inte kommit till stånd. Till denna kategori hör uppskattningsvis 15 000 ha (1991-06-30).
13. När man diskuterar hur mycket som har skyddats av produktiv skogsmark kan man inte bortse från
- de s k domänreservaten (se s 3). Domänreservaten nedanför skogsodlingsgränsen omfattande 30 juni 1991 ca 29 700 ha produktiv skogsmark (Domänverket Falun). Uppgift om arealen ovanför skogsodlingsgränsen är betydligt osäkrare men uppskattas till ca 265 000 ha.
14. Sammantaget ser en redovisning av ovanstående ut på följande sätt:

	<i>Produktiv skogsmark (ha)</i>	<i>Andel av Sveriges produktiva skogsmarksareal (%)</i>
Naturresevat (totalt skydd)	346500	1,5
Nationalparker	33000	0,1
Inköpt men ej lagstadgat skydd	15000	<0,1
Domänresevat	295000	1,3
Summa	689500	≈3

Sveriges produktiva skogsmarksareal uppgår till ca 23 414 000 ha (*Skogsstatistisk årsbok*, Skogsstyrelsen 1991). Sammantaget utgör ovanstående kategorier knappt 3 % av Sveriges produktiva skogsmarksareal. Den skyddade produktiva skogsmarksarealen inom nationalparker och naturresevat omfattar dock endast drygt 1,6 % av Sveriges totala produktiva skogsmarksareal.

Enligt Naturvårdsverkets beräkningar ligger uppskattningsvis ca 85 % av ovan redovisade areal om 689 500 ha ovanför skogsodlingsgränsen. Nedanför skogsodlingsgränsen är endast 0,5 % av den produktiva skogsmarksarealen skyddad, inköpt eller domänresevat.

Den som önskar ta del av ytterligare uppgifter kring skyddad produktiv skogsmark hänvisas till ovan nämnda rapport av Kardell och Ekstrand.

Tabell 10 NATURVÅRDSFÖRVALTARE inom nationalparker, naturreservat och naturvårdsområden 1991-06-30

Table 10 Nature conservation managers in national parks, nature reserves, and nature management areas, no. of objects by county

Redovisas länsvis och som antal objekt med viss kategori naturvårdsförvaltare.

län	staten	kommun	privat
AB	109	26	83
C	41	7	21
D	47	10	5
E	40	11	2
F	25	6	0
G	39	6	10
H	77	3	0
I	47	2	2
K	46	9	2
L	34	2	5
M	86	18	51
N	67	23	8
O	69	30	23
P	41	3	7
R	58	9	14
S	39	1	0
T	41	9	3
U	32	13	3
W	59	8	3
X	33	11	14
Y	40	10	4
Z	26	5	0
AC	52	6	10
BD	65	3	2
S:a	1 213	231	272

Kommentarer till tabell 10

1. Vissa objekt har flera naturvårdsförvaltare, t ex markägaren och skogsvårdsstyrelsen. Den totala summan objekt i tabellen är därför högre än summan av nationalparkerna, naturreservaten och naturvårdsområdena.
2. Regionala naturvårdsstiftelser redovisas under kategorin "privat".
3. Naturvårdsverket har under år 1990 givit ut allmänna råd kring Förvaltning av naturvårdsobjekt (Naturvårdsverket Allmänna råd 90:8). Sammanfattningsvis framhålls där att länsstyrelsen måste ta ett genomgripande ansvar för naturvårds-

förvaltningen och göra de förändringar av organisationen som kan ge bästa naturvårdsnytta i relation till kostnaderna. En översyn av organisationen sker därför nu i ett stort antal län. I Värmlands län har länsstyrelsen redan infört den modell som skisserats i verkets allmänna råd. Länsstyrelsen har där tagit ett samlat grepp på naturvårdsförvaltningen. I andra län, t ex Hallands, är en sådan omorganisation nära förestående. I tabellen redovisas endast de förändringar som hade vunnit laga kraft 910630.

Skötselplaner Management plans

1. Enligt naturvårdsförordningen skall en skötselplan i princip ingå i varje beslut om bildande av naturreservat eller naturvårdsområde. I många äldre reservatsbeslut, och i viss mån beslut om naturvårdsområden, saknas dock skötselplan. Naturvårdsverket har i samarbete med länsstyrelserna under senare hälften av 1980-talet genomfört en särskild satsning på att ta fram och fastställa skötselplaner för de naturreservat/naturvårdsområden som saknar sådan.
2. För ett stort antal objekt finns förslag till skötselplan framtagen med dessa är ännu inte fastställda. Resultatet av ovan nämnda satsning kommer därför inte att synas helt och hållet förrän om något år. Oftast tar det en viss tid (remissarbete m m) mellan det att ett förslag finns framme och att fastställelse sker.
3. Läget sammantaget när det gäller naturreservat och naturvårdsområden kan illustreras på följande sätt genom ett cirkeldiagram.

